Entrevista: gitanos i gitanes a la universitat

written by Fernando Macías | 24 de January de 2023

Clarisa Ramos Feijóo, directora de la Càtedra de Cultura Gitana de la Universitat d'Alacant, única a tot l'Estat espanyol.

Què és la Càtedra de Cultura Gitana de la Universitat d'Alacant? Quina és la seua missió?

La Càtedra de Cultura Gitana sorgeix com a projecte universitari i institucional l'any 2017. És un projecte que es renova anualment mitjançant un conveni de col·laboració entre la Universitat d'Alacant, a través de la Secretaria General, el Vicerectorat d'Igualtat, Inclusió i Responsabilitat Social i la Conselleria d'Igualtat i Polítiques Inclusives de la Generalitat Valenciana. La primera directora de la Càtedra va assumir el càrrec a l'octubre del 2017 i va ser la professora Diana Gil González, després de la qual vaig assumir jo la direcció el 2021, sota la gestió de la nova rectora, Amparo Navarro Faure.

La proposta de la Càtedra es fonamenta per una banda en

allò que són els estatuts de la Universitat d'Alacant i, d'altra banda, també responen a la Llei Orgànica 6/2001 de 21 de desembre, que **reconeixen i promouen el dret a la igualtat d'oportunitats i a la no-discriminació**. **Entenem que a més a més es reconeix i s'assumeix el valor de la diversitat humana**. En aquest sentit, tant la Universitat d'Alacant com la Vicepresidència i la Conselleria d'Igualtat i Polítiques Inclusives troben una sinergia en aquest projecte acadèmic de foment de la cultura gitana, que ve d'alguna manera a sumar-se a la planificació de la Generalitat Valenciana en una estratègia global que busca la inclusió efectiva del Poble Gitano a la societat valenciana. Aleshores, el principal objectiu de la Càtedra és impulsar i enfortir la formació, però també la investigació no extractiva, és a dir, una investigació que respecte i que reconega el Poble Gitano dins l'àmbit universitari, promovent l'accés als estudis universitaris. És un projecte que busca també posar en valor la fortalesa i la identitat pròpia de la cultura gitana per a la societat; també vol col·laborar a identificar quins són els desafiaments que permetrien resoldre les desigualtats socials que afecten el Poble Gitano, afavorint i promovent el seu accés a l'educació universitària, **eliminant barreres i avançant per a garantir un accés igualitari i equitatiu a l'educació superior, entenent això com una cosa que es fa des d'un enfocament de drets**.

La Càtedra és un projecte que compta amb 3 potes. D'una banda, l'Acadèmia, la Universitat, quant a promotora d'una investigació útil i generadora de valors ciutadans d'acord amb els drets humans i els drets de ciutadania. D'altra banda, l'administració pública valenciana, a través de la Conselleria d'Igualtat i Polítiques Inclusives i la Direcció General de Diversitat en la Igualtat. I finalment, una tercera pota que seria el mateix Poble Gitano, la societat civil, que representen les entitats que són sempre

part fonamental de les accions de la Càtedra. Les associacions gitanes són cridades a participar en les activitats que realitza la Càtedra i també són consultades quant a les nostres activitats. **Es promou la visibilització dels valors de la cultura gitana**, fonamentalment des de la destrucció dels estereotips que estan a la base de la nostra societat, afavorint l'antigitanisme. Per això entenc que és tan important l'objecte de la Càtedra de constituir-se en un suport acadèmic de referència per al foment i la difusió de la cultura del Poble Gitano a la Comunitat Valenciana, a través d'estudis de recerca sobre la seua realitat, però a més de l'incentiu de l'**accés als estudis universitaris de la joventut gitana. Això és fonamental, és a dir, una connexió entre l'activitat educativa i la investigadora de les universitats**, perquè si bé la Càtedra està a la Universitat d'Alacant té vocació de generar sinergies en el treball entre les 5 universitats públiques de la Generalitat Valenciana i, per què no, a tot el territori nacional, perquè **és l'única Càtedra que hi ha a tot l'estat espanyol.**

Com podem incrementar el nombre d'estudiants gitanes i gitanos a les universitats i alhora garantir-ne l'èxit?

En primer lloc, hauríem de dir que les polítiques d'ampliació d'oportunitats per a accedir a la Universitat s'assumeixen des de diferents perspectives. D'una banda, i com a marc general, és important plantejar que partim, i insistisc i subratlle molt esta qüestió, des d'un enfocament de drets. **No parlem de discriminació positiva, no parlem d'ajuda ni assistència, sinó que parlem d'ampliació d'oportunitats; parlem de desenvolupament humà; parlem de la importància que té des de la concepció de l'agenda 2030 i dels objectius del desenvolupament sostenible que aprofitem tot el talent que hi ha al Poble Gitano.** Hi ha molt de talent que no podem deixar enrere.

En aquest sentit, és fonamental remarcar que el racisme és una malaltia, és un delicte d'odi, i el racisme mata i el racisme envileix una societat. Per això, és tan important que a la Universitat aprenguem a desenvolupar aquesta cultura de la convivència intercultural i aquesta cultura que ens fa reconèixer a l'altre les seues capacitats i talents. Per això insistim, per una banda, en el paper que té la Universitat, que és doble, perquè la Universitat forma professionals, forma ciutadania, i alhora rep població gitana. Aleshores **és fonamental que es genere un coneixement amb la cultura gitana, i no sobre la cultura gitana**, perquè justament cal descobrir i reconéixer els valors del Poble Gitano, deixant enrere els estereotips, que acaben constituint el que és un racisme estructural. Hui dia tenim un problema molt important amb l'alt grau d'antigitanisme que hi ha a la nostra societat. L'antigitanisme, el racisme, constitueixen una ideologia, i per a desmuntar-lo cal destacar la importància i el valor que aporta el Poble Gitano a tota la societat.

Incrementar el nombre de persones gitanes a la Universitat passa necessàriament per garantir que el Poble Gitano reba una educació de qualitat en tota la seua etapa obligatòria, cosa que no està passant. Hui el Poble Gitano és tractat en el sistema educatiu com una ciutadania de segona classe. Aleshores és fonamental que es desenvolupen plans i programes que permeten realment el màxim desenvolupament de les capacitats de tots els xiquets i xiquetes.

Per això, la Càtedra de Cultura Gitana vol donar suport a les iniciatives d'èxit en totes les etapes educatives, encara que amb especial atenció a l'educació secundària i postobligatòria. Ho fem i farem a través d'estudis de recerca sobre la realitat del Poble Gitano, que se centren en l'accés als estudis dels joves, de l'acompanyament durant el desenvolupament de les seues titulacions; a

través també del lliurament d'ajuts i premis a l'excel·lència acadèmica en els treballs de fi de grau i de màster. També amb el suport a les activitats de recerca doctoral, i per descomptat amb el suport a la societat civil gitana i a les administracions públiques en la planificació i execució de **programes d'èxit per al Poble Gitano, basats en l'evidència científica; en la investigació socioeducativa, amb i per al Poble Gitano.**

En què esteu treballant ara més intensament des de la Càtedra per tal d'aconseguir l'èxit del Poble Gitano a l'educació superior?

Estem treballant en l'acompanyament a les trajectòries docents, les trajectòries acadèmiques, dins de la Universitat, de l'alumnat, facilitant tots els suports que siguen necessaris per tal d'aconseguir realment una ampliació d'oportunitats i èxit. **No interessa només que l'estudiant gitano entre a la Universitat, cal que entre, que passe per la Universitat, que isca de la Universitat, que continue estudiant, que faça un postgrau, fins i tot cal que torne a la Universitat com a professor o com professora**.

A més, també és fonamental l'èxit professional. Per a mi és molt important el fet que els i les professionals del Poble Gitano no només treballen a les entitats del Poble Gitano, la qual cosa és molt important i necessària, però necessitem que realment la inclusió es done participant de tota la realitat social. **Que estiguen a la Universitat, als centres de salut, als hospitals. Que estiguen a les escoles, als instituts, a la judicatura, a la policia…** Ens cal realment afavorir aquesta presència gitana, però a més també afavorir que siga una presència que no estiga dins d'un armari ètnic, sinó que realment la gent se senta absolutament lliure, com ha de ser, exercint la seua

ciutadania des de la seua realitat cultural.

El que ens interessa més en aquest moment és el desenvolupament d'estratègies d'ampliació. Hem realitzat el 29 de novembre les segones jornades d'inclusió educativa a la Universitat, amb un taller en què han participat experts i expertes de diferents universitats, de les mateixes associacions, de la Generalitat, i **hem treballat sobre la construcció del que serien les alternatives per a assolir aquesta ampliació d'oportunitats.**

Una de les línies que ens interessa treballar i debatre és sobre el model català de la plaça més 1 a tots els graus universitaris, l'acció afirmativa per al Poble Gitano. Mentre treballem en aquesta línia, volem seguir endavant amb altres iniciatives, com ara el suport entre iguals, el suport a associacions que fomenten l'ingrés a la Universitat, que acompanyen i assessoren, i també treballar amb les famílies per a crear una ciutadania basada en els drets humans.

Una cosa que sempre m'agrada recalcar és que ningú no tria si naix paio o paia, o gitano o gitana, o afroamericà o afroamericana, però **sí que triem crear i construir dia a dia una societat on els drets humans primen per sobre de qualsevol altra qüestió.**